

7. Bobomurod T. The state as a carrier of historical and cultural traditions //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – T. 11. – №. 6. – C. 146-149.
8. Tukhtasinov B. The State is a Factor for Preserving National Values and Traditions of Society //International Journal of Development and Public Policy. – 2022. – T. 2. – №. 4. – C. 120-123.

DINIY VA DUNYOVIY SOHALARDA TOTUVLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI ANIQLASH

Abdullaev Azimjon Ashurvoy o'g'li
Namangan davlat universiteti, Pedagogika
va psixologiya fakulteti dekan o'rinbosari

Annotasiya. Maqolada hayotning diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlikka ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash bilan bog'liq masalalar ko'rib chiqiladi. Mualliflar zamonaviy jamiyatda din va dunyoviylikning o'zaro ta'sirining turli jihatlarini tahlil qilib, ular o'rtasidagi uyg'unlikka erishishga yordam beradigan yoki to'sqinlik qiladigan asosiy omillarni aniqlaydilar.

Kalit so'zlar: uyg'unlik, diniy soha, dunyoviy soha, ta'sir etuvchi omillar, din, dunyoviylik, madaniy jihatlar, siyosiy dinamikalar, o'ziga xoslik, bag'rikenglik, diniy ziddiyatlar.

Kirish. E'tiqodlar, madaniyatlar va dunyoqarashdagi farqlar tobora ortib borayotgan zamonaviy dunyoda diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlikka ta'sir qiluvchi omillarni o'rganish murakkab va dolzarb vazifadir. Din va dunyoviylik bir-biriga to'sqinlik qiladi, bu ham nizolarni, ham muloqot va tushunishga urinishlarni keltirib chiqaradi. Ushbu sohalarining yaqinlashishi yoki ajralishiga yordam beradigan omillarni aniqlash uyg'un jamiyatni rivojlantirishning kalitidir.

Diniy e'tiqodlar va institutlar butun dunyo bo'ylab ko'plab odamlar hayotida muhim rol o'ynaydi[1]. Boshqa tomondan, diniy yoki ma'naviy tamoyillarning yo'qligi bilan ajralib turadigan dunyoviy soha ham zamonaviy jamiyatda muhim o'rin tutadi. Ularning o'zaro ta'siri va bir-biriga ta'siri madaniy, ijtimoiy va siyosiy rivojlanish dinamikasini belgilaydi.

Uyg'unlikka ta'sir qiluvchi omillar

1. *Bag'rikenglik va hurmat:* diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlikning asosiy omili turli e'tiqod va madaniy an'analarni hurmat qilishdir. Bag'rikenglik muloqot va tushunish uchun asos yaratadi.

2. *Siyosat va huquq:* Davlat siyosati va huquqiy tizim diniy va dunyoviy institutlar o'rtasidagi munosabatlarga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Jamiyatning barcha guruhlarini manfaatlarini hisobga oladigan qonunlar va normalarni ishlab chiqish muvozanatni yaratishga yordam beradi.

3. *Ta'lim va fan:* ta'lim va ilmiy fikrlashning rivojlanishi turli nuqtai nazarlarni tanqidiy tushunishga va diniy va dunyoviy sohalarida dogmatizmni engishga yordam beradi.

4. *Ijtimoiy-madaniy kontekst:* tarixiy, madaniy va ijtimoiy sharoitlar diniy va dunyoviy institutlarning o'zaro ta'siriga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Madaniy amaliyotlar va urf-odatlarining xilma-xilligi har bir jamiyatning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishni talab qiladi.

5. *Ommaviy axborot vositalari va jamoatchilik fikri:* din va dunyoviylikka munosabatni shakllantirishda ommaviy axborot vositalari va jamoatchilik fikrining rolini e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi. Ijtimoiy ongda din va dunyoviylikning ijobiy yoki salbiy tasviri ularning o'zaro ta'siriga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Diniy va dunyoviy sohalar o'rtasida uyg'unlikni keltirib chiqaradigan omillar mavjud bo'lsa-da, hali ham muhim muammolar mavjud. Masalan, ekstremizm, dogmatizm va siyosiy manipulyatsiya ushbu sohalar o'rtasidagi muloqot va hamkorlikka to'sqinlik qilishi mumkin. Biroq, dinlararo va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish, ta'lim va bag'rikenglikni targ'ib

qilish va umumiy qadriyatlar asosida o'zaro hurmatni shakllantirish ushbu to'siqlarni engishga yordam beradi.

Diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlik ijtimoiy hayotning muhim jihati hisoblanadi. Odamlar turli madaniyat va e'tiqodlardan kelib chiqqan zamonaviy dunyoda diniy e'tiqodlar va dunyoviy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni topish dolzarb vazifaga aylanadi[2]. Ushbu uyg'unlikka ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash har bir inson o'zini hurmatli va xavfsiz his qilishi mumkin bo'lgan barqaror jamiyatlarni qurishga yordam beradi. Diniy erkinlik diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlikni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Imonlilarning huquqlarini himoya qilishga qaratilgan davlat siyosati hurmatli va shu jumladan muhitni yaratishga yordam beradi. Din tanlash va amaliyot erkinligi qonun bilan kafolatlangan bo'lishi kerak.

Diniy bag'rikenglik turli e'tiqodlarni bir-biriga yaqinlashtirish uchun asosdir. Dinlarning xilma-xilligini qabul qilish va hurmat qilish uyg'un jamiyatni shakllantirishga yordam beradi. Turli e'tiqodlar to'g'risida xabardorlikni oshirishga qaratilgan ta'lim va targ'ibot kampaniyalari bag'rikenglikni yaxshilashga yordam beradi. Dinning jamiyatdagi ta'sirining zaiflashishi bilan tavsiflangan sekulyarizatsiya jarayoni diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlikka ham hissa qo'shishi mumkin. Din va davlatning rolini muvozanatlash nizolarning oldini oladi va jamiyatning barqaror rivojlanishiga yordam beradi.

Turli e'tiqod vakillari va dunyoviy ijtimoiy guruhlar o'rtasida muloqotni tashkil etish uyg'unlikka erishishning samarali usuli hisoblanadi. O'zaro tushunish, hurmat va fikr almashish kelishmovchiliklarni yumshatishi va o'zaro kelishuvga hissa qo'shishi mumkin. Imonlilarning huquqlarini himoya qiluvchi va barcha fuqarolar uchun qonun oldida tenglikni ta'minlaydigan qonunlar uyg'unlikni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Qonunchilik normalari diniy erkinliklarni himoya qilishni dunyoviy tamoyillarni ta'minlash bilan muvozanatlashi kerak.

Umumiy axloqiy va axloqiy qadriyatlarga birgalikda intilish diniy va dunyoviy jamoalar o'rtasida ko'prik bo'lishi mumkin. Inson qadr-qimmat, adolat va bag'rikenglikning muhimligiga ishonchni mustahkamlash uyg'un jamiyatni shakllantirishga yordam beradi[3]. Xulosa qilib aytganda, diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlik turli omillarning o'zaro ta'siriga bog'liq. Diniy erkinlik, diniy bag'rikenglik, dunyoviylik, muloqot, Qonunchilik va umumiy qadriyatlar – bularning barchasi jamiyatni birlashtirishi va mahalla va o'zaro tushunish uchun sharoit yaratishi mumkin. Ushbu tamoyillarni qo'llab-quvvatlagan holda, jamiyat o'zining diniy va dunyoviy tomonlarini uyg'unlashtirib, uyg'unlik va xilma-xillikka intilishi mumkin.

Zamonaviy jamiyatda diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlik masalasi barqarorlik va tinchlikni saqlashda muhim rol o'ynaydi[4]. Din va dunyoviylik ijtimoiy - madaniy matritsaning ikkita tarkibiy qismi bo'lib, ular bir-birini to'ldirishi va to'qnashishi mumkin. Ularning uyg'unligiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash yanada bag'rikeng va muvozanatli jamiyatni yaratishda muhim qadamdir. Diniy soha odatda turli diniy jamoalarning urf-odatlar va ta'limotlaridan kelib chiqqan e'tiqod, ma'naviyat va marosimlar bilan bog'liq. U shaxsning dunyoqarashi va qadriyatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Boshqa tomondan, dunyoviy soha diniy ta'limotlarga bog'liq bo'lmagan fuqarolik institutlari, huquqiy normalar, ilmiy va madaniy yutuqlar sohasini qamrab oladi.

Diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlikni targ'ib qilishda davlatning roli shubhasiz katta. Hukumatlar diniy amaliyot va e'tiqodni ifoda etish erkinligiga hissa qo'shadigan yoki to'sqinlik qiladigan qonunlar va siyosatlarni yaratishi mumkin. Kuchli dunyoviy an'analarga ega bo'lgan mamlakatlarda davlat barcha fuqarolarning qonun oldida tengligini ta'minlash uchun cherkov va davlatni ajratishga intiladi. Ta'lim darajasi va madaniy me'yorlar din va dunyoviylikka munosabatni shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ta'lim darajasi yuqori va madaniy kontekst rivojlangan mamlakatlarda odamlar ko'pincha turli diniy va dunyoviy qarashlarga nisbatan bag'rikengroq bo'lishadi. Iqtisodiy barqarorlik diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlikka ham ta'sir qilishi mumkin[5]. Vaqtinchalik iqtisodiy inqirozlar keskinlikni keltirib chiqarishi va jamiyatdagi diniy yoki dunyoviy ekstremizmlarni kuchaytirishi mumkin.

Uyg'unlikka erishishning eng muhim omili-bu turli sohalar vakillari o'rtasidagi muloqot va o'zaro tushunish. Muloqotga ochiqlik, boshqalarning e'tiqodiga hurmat va murosaga tayyorlik birgalikda yashash uchun qulay muhit yaratishga yordam beradi.

Xulosa. Diniy va dunyoviy sohalar o'rtasidagi uyg'unlik jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun zarur shartdir. Ushbu uyg'unlikka ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash o'zaro tushunish, bag'rikenglik va farqlarga hurmatni oshirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. Bunday jamiyatni yaratish uchun ishlash hukumatlar, ta'lim muassasalari, diniy tashkilotlar va fuqarolik jamiyati tomonidan birgalikda harakat qilishni talab qiladi. Faqat o'zaro hurmat va hamkorlik sharoitida dunyoqarash va e'tiqodlarning xilma-xilligida haqiqiy uyg'unlikka erishish mumkin. Diniy va dunyoviy sohalarda uyg'unlikka ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash qiyin, ammo bag'rikeng va hurmatli jamiyatni rivojlantirish uchun muhimdir. Diniy va dunyoviy manfaatlar o'rtasidagi muvozanatni saqlash turli omillarni hisobga olishni va konstruktiv echimlarni izlashda jamiyatning faol ishtirokini talab qiladi. Ushbu sohalar o'rtasidagi uyg'unlik zamonaviy dunyoda tinchlik, barqarorlik va taraqqiyotga erishishning kalitidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Пугачев, О. С. "Этико-религиозный конфликт с собой и педагогические способы его преодоления." *Современные проблемы филологии и философии*. 2016.
2. Извеков, Аркадий Игоревич. "Религиозный и светский подходы в воспитании личности в высшей школе." *Вестник Русской христианской гуманитарной академии* 21.1 (2020): 255-263.
3. Шмонин, Дмитрий Викторович. "Религиозное образование и образовательные парадигмы." *Вестник Русской христианской гуманитарной академии* 14.2 (2013): 47-64.
4. Мелихова, К. А. "Взаимосвязь светской и религиозной духовности." *духовные основы современной России: история и вызовы времени*. 2022.
5. Лобазова, О. Ф., and Е. А. Кириченко. "Проблемы деторождения: светский и религиозный подходы." *Система ценностей современного общества* 45 (2016): 19-26.

TA'LIM TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA OCHIQ OMMAVIY ONLINE KURSLARNING O'RNI VA AHAMIYATI (KHAN ACADEMY PLATFORMASI MISOLIDA)

Abdullaeva Fayoz Naimjonovna

Mehnat va ijtimoiy munosabatlar akademiyasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada MOOC (Massive open online courses) platformalarining o'ri va ahamiyati yoritib berilgan. Undan tashqari maqolada Khan Academy platformasi imkoniyatlari keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Coursera, MOOC, online ta'lim, ta'lim platformalari, axborot texnologiyalari, raqamli texnologiyalar.

Raqamli texnologiyalar kun sayin rivojlanib, axborotlashtirish jarayoni tez sur'atlar bilan o'sib borayotgan hozirgi davrda ta'lim sohasida axborot resurslarini tashkil etish va ta'limda foydalanishga mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida ham alohida e'tibor qaratilib, bunda ta'lim sohasida axborotlashtirishning milliy tizimini shakllantirish, zamonaviy axborot texnologiyalarini ta'lim tizimiga joriy etish va jahon axborot resurslaridan foydalanishni kengaytirishga qaratilgan qator vazifalar belgilangan.

Ta'limning fan va ishlab chiqarish bilan integratsiyasining asosli mexanizmlarini ishlab chiqish, uni amaliyotga joriy etish, o'qishni, mustaqil bilim olishni individuallashtirish, masofaviy ta'lim tizimi texnologiyasi va vositalarini ishlab chiqish va o'zlashtirish, yangi pedagogik hamda axborot texnologiyalari asosida elektron ta'limdan foydalangan holda talabalar